Թ. ՁԱՐԻ | ԹԻՒ 2,741 | Կ. ՊՈԼԻՍ. 1905. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 14 - 27 | 27 ԻԼԻԼ. 1323 | 14 ԻԼՈՒ 1921 | ՇԱԲԱԹ

ՅՈՒԶԱՆԹԻՈՆ

ՅՈՒԶԱՆԹ ՔԷՉԵԱՆ

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱՔԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻԼԶԱՆԴ ՔԻՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddési, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԻՆՉ ԿԸՍԷ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱԼՔՕԼԱՄՈԼՆԵՐՈՒԻՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ, ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒ ԸՆԿԵՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կայ ծանօթ ալխարի իրերուն և երեւոյթներուն վերաբերեալ հեղինակաւոր, անկախակեր, անաչառ ու մեծագործ բոլորովին չէզօք ձայն մը, այն ալ Գիտութեան ձայնն է։ Ճշմարտութեան ձայնն է այն, ճշմարտութեան օրանս ատացումը կարելի ըլլայ փորձառական հաստատուն մէջեցներով, մեր ուղղի կապ-մութեան արդի վիճակին մէջ։ Գիտութիւնն կ'ալխատի, կ'աշխատի, փորձեր ու զննութիւններ կ'ընէ մէկ մասէ մը միւսին ճշմարտութիւն մը, իրականութիւն մ'աւելի գըտնելու համար, առանց խորհելու թէ ինչ կրնայ ըլլալ ասոր արդիւնքը։ Ան կը ջանայ և կ'աշխատի միայն ճշմարտութիւնը գտնել, անոր ետեւէն երթալ, անոր համար տքնիլ և չարչարիլ։ Ան ոչ մէկ ուրիշ նպատակ կ'ունենայ, ոչ մէկ ուրիշ ձգտում կը սնուցանէ, ոչ մէկ ուրիշ գաղափարի կը հետեւի։ Ան միայն ճշմարտութեան կը ծառայէ, անոր կը նուիրուի, անոր կը զոհուի։

Գիտութիւնն ինքն իր նպատակն է, ինքն իր նպատակին համար կը գոյանայ և կը զարգանայ։ Գիտութիւնն ոչ մէկ կերպով կրնայ ենթարկուիլ ուրիշ ոեւէ նպատակի մը, ոեւէ ազդեցութեան մը, ոեւէ ուղղութեան մը։ Գիտութիւնն ինքն իր նպատակն է, ինքն իր ուղղութիւնն է, ինքն իր ազդեցութիւնն է։ Ան ոչ մէկ ուրիշ նպատակի կրնայ ենթարկուիլ, ոչ մէկ ուրիշ ազդեցութեան կրնայ հպատակիլ, ոչ մէկ ուրիշ ուղղութեան կրնայ հետեւիլ։ Ան ոչ մէկ ուրիշ նպատակի կրնայ ծառայել, ոչ մէկ ուրիշ ազդեցութեան կրնայ ենթարկու

գալով, դարձեալ Թեղութիւն, այո՛, մեզ բերանացած կ'ծգէ ուրիշներու արշաւասյր ընթացքը դաստիարակութեան չաւղին մէջ. հարկաւ անոնք պիտի յառաջանան սրավհետեւ ունին վարժարաններ, վարժանոցներ որոնցմէ տարին այսքան հոգեբան ու վարժ ուսուցիչ եւ վարժուհիներ կ'հասնին, սորուողներ կրթելու. երկրորդ, քանի քանի մանկավարժական թերթեր ունին առաջնորդ իրենց դաստիարակութ. իսկ մեզ ալ եկող բռնենք վարպետ ասուասյական մեթոդը, մէկ վարժապետի տեղ, նոյն գնով երկու վարժապետ բռնելը են։

Մեր մէջ գոնէ կեդրոն վարժարանոց մը եւ վարժուհիսոց մը պէտքին վրայ ո՞վ կ'մտածէ արդեօք. առանք չպիտի կրնանք ունենալ կ'երեւայ թէ, գոնէ կարելին ի գործ դնելինք մեր ուսուցիչներն յառաջացնելու. ցաւալի է ըսել թէ կրթական միակներ, իրարմէ լուր չունին. հոգեբանութեան, մանկավարժութեան գոնէ տարրական ծանօթութիւնն ունենային. անչափ բացառութիւնք միշտ յարգելի են, ամէն մարդ իր ուզած դրութիւնն ու մեթոդը կ'հաւնի եւ կ'գործածէ. կրթականով չենք զբաղիր, այլ տիրացուի խնդիրներով գլուխ կ'ուռեցնենք, նոյն իսկ մէկ քաղաքի կից թաղերու մէջ եղող դպրոցներու ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ իսկ տարին անգամ մը լսարանի մէջ, մանկավարժական բանախօսութիւններ ունենային, եւ'րրեք. գէթ, մի անգամ իսկ չունին, այլ ուր Միաց տարբեր քաղաքներու ուսուցչական միութիւնը։

Քանի որ վարժարանոց եւ վարժուհեսոց (ականջը խօսի դպրոցասէրներու) բաները հիմակուհիմա վերացական բաներ եղած են մեզի համար, կ'փափաքէի եւ խոնարհաբար կ'առաջարկէի որ մեր թերթերէն մին (Բիւզանդիոն օրինակ մանկավարժական Բիւզն մը) իր մէկ էջը յատկացնէր մանկավարժ, փորձ ուսուցիչներու՝ որոնք գրէին յօդուած դաստիարակութեան, գրէին ուսուցչաց համար մեթոտներ, դասաւանդութիւններ, տարրական ընթացք մը հոգեբանութեան, մանկավարժութեան. Եւրոպայի մանկավարժական թերթերէն թարգմանութիւններ ընէին, գէթ այն կերպով քիչ մը պատրաստուէին մեր ուսուցիչք. Թերեւս ըսողներ գտնուին թէ ուսուցիչներ եւրոպական թերթեր թող կարդան, ո՛չ, գաւառներու մէջ ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու մեծ մասը լոկ հայերէն գիտէ եւ համեստ թոշակաւ մը կ'ապրի, ըստ իմ կարծիքիս. եթէ այսպիսի թերթ մ'ունենանք, մեծապէս պիտի օգտուէին մեր ուսուցիչները, որոց որքան մաքին մակարդակը բարձրանայ, Հայ մանկտին այնքան պիտի օգտուի։ Այսպէսով կէս մանկավարժական թերթ մը պիտի ունենանք, որուն կ'յուսամ թէ ամէն վարժապետ. վարժուհի ի սէր իր պաշտօնին բաժանորդագրուիլ կը փափաքի։ Վարժուհիսոցէ սափսւեցանք կող անցնիլ, տայր որ ասիկա յաջողէր։

ՕՐ. ՄԱՐԻԱՄ ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Ադնվող.

ՏՔԴ. ՊԱՐՆԱՐՏՕ,

ՈՐԲ ԵՒ ԽԵՂԱՆԴԱՄ ՏՂՈՑ ՄԵԾ ՊԱՇՏՊԱՆԸ,

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

Անգլիա կ'ողբայ մեծ բարերարի մը կորուստը, որ նիւթական կարողութենէ խօպառ թափուր, չատ մը միլիոնատէրներու չըրածն ըրաւ, եւ անկորնչելի անուն մը ժառանգեց այնպիսի ազգի մը մէջ ուր բարեգործ անձնաւորութիւնք կ'վխտան։ Բիւզանդիոնի ընթերցողներուն ալ անծանօթ չէր Տքդ. Պարնարտօ, որը, չքաւոր, թափառայած, մանաւանդ ակարակալ ու խեղանդամ խեղճ տղոց պաշտպանը, որ անցեալ չաբթուն մէջ յանկարծամահ եղաւ սրտի հիւանդութենէ (angine de poitrine) 60 տարեկանին մէջ։ Իր հայրն սպանիացի էր ցեղով, 300 տարուան հնութիւն ունեցող սպանիացի ընտանիքէ մը սերեալ էր, բայց ծնած էր Գերմանիոյ մէջ։ Իր մայրն անգլիացի էր։ Ինք ծնաւ եւ սնաւ Իռլանտայի մէջ։ Թէեւ հայրն սպանիացի եւ ինք իռլանտացի, բայց դաւանութեամբ բողոքական էր, եւ Թունդ բողոքական, ո՛չ թէ անկլիքան. զի անկլիքանը, միւս բողոքականներուն համար, «անուշ ջուրի աւետարանական մ'է», եւ ինք Պարնարտօ իր երիտասարդութեան այսպէս կ'դաւանէր։ Ամբողջացնելու համար իր ֆիզիքական ու հոգեկան էութեան այս յօժ բաղադրուած խառնուրդը, Թովմաս Պարնարտօ իր կրթութիւնն ստացաւ Լոնտոնի մէջ, ուր բժշկութիւն ուսաւ, Չինաստանի մէջ ծառայելու համար, իբրեւ կէս բժիշկ, կէս միսիոնար։ Ասիկա Պոլսոյ մեծ քոլերային տարիներն էր, երբ չինուեցաւ Քանկալթիի Մեծ Գերեզմանատան մատուռը, քոլերայի պատճառաւ, ինչպէս մեծ ժանտախտը պատճառ եղած էր Ս. Ցակոբայ Անկելանոցին կառուցման։ Տքդ. Պարնարտոյի համար ալ Լոնտոնի քոլերան ուրիշ տեսակ հաստատութեան մը սկզբնապատճառ եղաւ։ Ինչպէս որ յաւէտ յիշատակելին Սրբուհի Մայրապետ համաճարակի ատեն զոյգ մը խեղճ անտէր տղաք որդեգրելով հիմը դրած էր Գալֆաեան Որբանոցին, Տքդ. Պարնարտօ, քոլերայէ վարակուածները դարմանելու պահուն, ամէնէն խեղճ թաղերէն միայն մէջ փողոցը թափառող, տուն տեղ չունեցող որբ աղեկ մը տեսաւ. հետաքրքրեցաւ, կարեկցեցաւ, համակրեցաւ, եւ հարցուփորձ ընելով, իմացաւ որ անոր պէս յետին ծայր թշուառութեան մէջ տառապող չատ տղաք կան այն կողմերը, մէկտեղ գնաց, ծակուծուկ տեղուանք մտաւ, ինչպէս տեսաք Զաքլզ Տիքընսի «Օլիվըր Դուիստ»ին մէջ, եւ իր սրտին խորէն յուզուած մը, կոչում մը զգաց՝ իր կեանքն այս եղկելիներուն, այս խեղճ անմեղ տղեկներուն նուիրելու։ Ուստի, որդեգրեց այն փոքրիկը, եւ հիմնեց իր առաջին պատսպարանը, որ 39 տարուան ընթացքին մէջ, 100աւոր նմանօրինակ պատսպարաններու չարքի մը սկիզբն հանդիսացաւ, 60,000է աւելի անտէրունչ, անպաշտպան մանչեր ու աղջիկներ հաւաքեց, խնամեց, կրթեց, արհեստ եւ գործ սորվեցուց, եւ մարդու կարգ անցուց, Անգլիոյ մէջ, կամ Քանատայի մէջ, ուր գաղութներ հիմնեց։ Մեռած պահուն, երկուսեռէ եւ զանազան տարիքէ 8,500 տղաք կային իր խնամքին տակ, զատ զատ հաստատութիւններու մէջ, խուսափելի իր տեսակի խեղճերն իրենց վիճակին յարմար յարկի մը տակ։ Առաջին նպաստը զոր ստացաւ աղքատիկ արհեստաւորի մը կողմէ իրեն արուած 3 ղրշ. 15 փարան էր։ Բայց այնքան լաւ դիմում ըրաւ անոր. ազգին որ 39 տարուան մէջ 3,200,000 ոսկերլին հաւաքեց։ Աղջիկներն ու մանչերը զատ զատ հաստատութիւններու մէջ դրաւ, ուչիմներուն աւելի բարձր ուսումնք տուաւ, եւ առ հասարակ ամենքը վարժեցուց մէյ մէկ տեսակ արհեստի։ Միաքը դրաւ հաւաքելու մանաւանդ խեղանդամ, հաշմանդամ, կոյր, այս կամ այն անդամը կորուսած, վիրաւորուած, հիւանդոտ տղաքը, խորհելով որ ողջ առողջ որբերն աւելի դիւրաւ կրնան պաշտպան ու գթացող գտնել, իսկ այս ֆիզիքապէս անյարմարներն իբրեւ բեռ կ'նկատուին, եւ ամէնէն աւելի անտէր եւ թշուառ կ'մնան։ Բայց իր դուռը զարնող ո՛չ մէկ անտէր տղայ ետ դարձուց, հրաման տալով իր գործակալներուն՝ ո՛չ միայն չմերժել «տեղ չկայ» ըսելով, այլ եւ պտըտիլ խեղճերու եւ անբարոյականներու թաղերը, քննել, տուեգել, եւ խեղճութեան ու մոլութեան մատնուած բոլոր փոքրիկներն ազատել եւ բերել իրեն։ Իր գործակալները, զանազան պատրուակներու տակ, մուտ գտան ամէնէն աղտոտ տուները, եւ մոլութեան ապագայ զոհ ըլլալու համար յատկացուած պատրաստուած բազում աղջկնակներ ազատեցին, եւ Տքդ. Պարնարտօ յաղթանակաւ կ'ըսէր թէ ինք ամենեւին չի հաւատար ժառանգականութեան օրէնքին. զի յայտնի համարձակ անառակութեան մէջ ապրող մայրերու աղջիկ զաւակները պարկեշտ կիներ եւ ընտանեաց մայրեր ըրաւ իր խնամքին տակ, եւ անբարոյական հայրեր ու մայրեր, անպարկեշտ պապեր ու հաներ ունեցող հարիւրաւոր աղջիկներ, Պարնարտոյի հաստատութեանց մէջ, ամենեւին «տոհմութեան» նշան չցուցուցին, ո՛չ ալ գողերու, աւազակներու, ջրակաճառներու, մարդասպաններու, կախաղան հանուած եղեռնագործներու որբ մանուկներն իրենց հօր պէս ելան։ Ժառանգականութիւնը բան մը չէ, Միջավայրն ամէն ինչ է, կ'ըսէր Տքդ. Պարնարտօ, եւ յաւէ միջավայրէն ազատած տղաքներն անմիջապէս կ'դնէր ընտանեկան մաքուր միջավայրի մէջ։ Նախ, մանչ ըլլայ թէ աղջիկ, ընդհանուր պատսպարանի մը մէջ կ'հիւրընկալէր, ուր կ'հսկէր անոնց վրայ, ուղղելու համար իրենց չար սովորութիւնները, անտալ լեզուն, անկիրթ սովորոյթները, եւ քիչ չատ կրթելէն ետքը, համոզուելով որ ուրիշներու չար օրինակ ըլլալիք չունին, կ'խառնէր զանոնք զատուած, զատուած մանչերու եւ աղջիկներու հետ, իրենց յատուկ «տուներու» մէջ (հօմ). զի այս «տուն» կամ «ընտանեկան յարկ» անունն անբաժան մնաց իր հաստատութիւններէն, որք կ'կոչուէին «Պարնարտօ Հօմ»։ Մանչերուն համար հիմնեց յարկեր ձեռագործի, առեւտրական գործի, նաւազի, հողագործի, գիւղատնտեսի, իւրաքանչիւրն իր ընտանեկան միջավայրին կամ բնածին ընդունակութեան համեմատ, եւ աղջիկներուն համար յարկեր ընտանեկան ծառայութեան, կարի ու ձեւի, ասեղնագործութեան, են։ Ձկնորսի տղաքներէն չինեց ընտիր նաւազներ բրիտանեան նաւատորմին համար, եւ ընդունել տուաւ նաւային վարժարաններու մէջ։ Հողագործ միջավայրերէն եկած տղաքներէն ագարակի մանչեր պատրաստեց, որք չատ փնտռուեցան ագարակատէրներու կողմէ, իրենց ընդհանուր բարեկրթութեան ու պարկեշտութեան համար։ Արհեստի նախնական տարերքն աւանդելէն ետքը գործատուներու, աչխատանոցներու մէջ դրած տղաքը դիւրաւ չակերտին իրենց ապրուստը։ Ցանդուզն գաղափարն ունեցաւ խումբ խումբ տղաք Քանատա ղրկելու եւ ագարակատէրներու քով դնելու, եւ այնքան յաջողեցաւ, որ հիմակ ամէն տարի 1,500—2,000 տղայ կը ղրկէր հոն։ Իբր 18,000 տղաքներէն զոր հոն ճամբեց, միայն երկու—երեք հարիւրի չափ ետ ղրկուեցան Քանատայի իր պատսպարաններուն՝ իբրեւ անյարմար, միւսները սիրով ընդունուեցան, եւ միշտ փնտռուեցան «Պարնարտոյի տղաքը», իբրեւ ամէնէն յարմար ագարակի մէջ եւ վաճառականի գրասենեակներու մէջ աշխատելու։ Աղջիկներն ոչ նուազ յաջողութիւն ունեցան, զի գաղթականութեանց մէջ մանաւանդ չատ կ'փնտռուին կոկիկ, մաքուր, պարկեշտ եւ տանտիկին սպասուհիներ, եւ Անգլիոյ մէջ առանին ծառայութեան համար պատրաստուած Պարնարտոյի աղջիկներն այսօր ձեռքի վրայ են Քանատայի մէջ, ուր 99 առ 100 ամուսին ալ գտան։

Բոլոր այս գործերը խօսքով չեղան։ Եղածին համարը տալ, եւ տեղեկագիրները կարդալ՝ դիւրին է։ Հապա գործադրե՞լը։ 40 տարի առաջ անուն չունէր Պարնարտօ։ Ի՞նչ ըրաւ, ի՞նչպէս ըրաւ որ այնքան ընդհանուր վստահութիւն վայելեց։ Շատ նեղ օրեր ունեցաւ, դրամի բազում նեղութիւն քաշեց, բայց վերջապէս տակէն ելաւ։ Առաջին զոհողութիւններն ինք ըրաւ, եւ երբ ժողովուրդը տեսաւ թէ Պարնարտօ հոգւով մարմնով փարեր է իր գործին, ինքն ալ իր կարգին չզլացաւ իր լուման։ «Լումա» ! ! ի՛նչ հեգնութիւն։ Ոսկոր կտակներ ալ եղան ի նպաստ իր գործին, բայց կտակները խօսքով չեն գար, նախ արդիւնքը ցուցնելու է, յետոյ կուգայ դրամը։ Այս է ընդհանուր օրէնքը բարեգործութեան մէջ։ Պարնարտօ երբ ամուսնացաւ, իր կինն իրեն օժիտ բերաւ գեղջուկ տուն մը, ամայի տեղ մը, բայց մաքուր, բացօթեայ վայր մը։ Պարնարտօ այն գեղջուկ տունն ընդարձակեց, հետզհետէ գնեց չրջակայ արտերը, եւ իր որբուհիներուն գեղային տունն ըրաւ, ուր այսօր 1,200 աղջիկներ ընտանեկան յարկերու մէջ կ'ապրին։ Երբ Պարնարտօ իր տունն այսպէս տուաւ իր սանուհիներուն, ազգն ալ պէտք եղած միջոցը տուաւ իրեն՝ զայն ընդարձակելու, եւ տեսակին մէջ մէկ հատիկ օրինակելի հաստատութեան մը վերածելու։ Պարնարտօ ուրիշ հրապուրիչ գաղափարներ ալ ունեցաւ։ Օրինակի համար, երբ՛ք ոչ՛ր, որբանոցի պէս չմեծցուց իր սաները, եւ երբեք սրբանոցի տարազ չհագցուց անոնց, միաքը դրած ըլլալով իբրեւ ընտանիքի զաւակ մեծցնել զանոնք, բարեկիրթ վարժուհիներու, խնամոտ մայրերու ձեռքին տակ։ Աւելորդ է ըսել թէ իր սաներէն ու սանուհիներէն ամէնէն կարողներն ու արժանաւորները նախ եւ առաջ ինք ընտրեց տուաւ իր գործին մէջ, իր գաղափարներն ամենաճիշտ կերպիւ անոնց ձեռամբ իրագործելու համար։ Օր մը դրամի համար չատ նեղն էր, կ'մտածէր. Տիկին մը ներկայացաւ, հանեց 1,000 ոսկերլինի պանքատմս մը դրաւ իր առջեւ, եւ ըսաւ. «Ասիկա կ'նուիրեմ, որովհետեւ կ'տեսնեմ թէ ձեր դուռն ափ առած եւ ո՛չ մէկ խեղճ տղայ ետ չէք ղրկեր»։ Պարնարտօ չնորհակալ եղաւ։ Տիկինն ապա երկրորդ մը հանեց, դարձեալ 1,000 ոսկերլինի, եւ ըսաւ. «Ասիկա ալ կուտամ, որովհետեւ չատ գոհ եմ ձեր ընդհանուր ուղղութենէն, եւ ձեր տղոց բարեպաշտ եւ բարեկիրթ ընթացքէն»։ Տքդ. Պարնարտօ ժամանակ չունեցաւ իր խորին չնորհակալութիւնն յայտնելու, երբ անծանօթ Տիկինը, որ չուզեց անունն ըսել, երրորդ պանքատմս մը հանեց 1,000 ոսկի, եւ յարեց. «Այս ալ կուտամ, որովհետեւ դուք ...։»

Ամէն կրօնէ տղաք կ'հաւաքէր, բայց անոնց խղճին վրայ չէր բռնանար։ Ամէնուն կրօնային հրահանգութիւնն յանձնեց իրենց ծնողաց դաւանութեան պատկանող հոգեւոր հովիւներու, թէեւ այս անտէր տղոց մեծագոյն մասը կամ ծնողք չէր ճանչցած եւ կամ անոնց ծնողքն ո՛ եւ է կրօնի չէր հետեւած իրապէս։ Բայց կ'պնդէր կրօնային հրահանգութեան պէտքին վրայ, եւ իր գործն ճապէս հոգեւոր հիմ մ'ունեցաւ, քանի որ ինքն ալ կէս մը միսիոնար էր։

Քանի որ գործն ընդարձակեցաւ, կարող եւ հարուստ մարդիկ Անձնակալութիւն մը կազմեցին, գործին տալով համազգային հանգամանք մը։ Պաշտօնական անունն էր «The National Incorporated Association for the Reclamation of Destitute Waif Children, otherwise known as Dr. Barnardo's Homes»։ — Ի պաշտօնէ կանոնադրեալ համազգային Ընկերակցութիւն ի փրկութիւն չքաւոր անտէրունչ մանկուոյն, այլով անուամբ՝ «Տքդ. Պարնարտոյի ընտանեկան յարկեր»։

Եթէ Պարնարտօ Հռոմայ Եկեղեցին զաւակն ըլլար, օր մը սրբոց կամ երանելեաց կարգը կ'դասուէր՝ Ս. Ֆրանչիսկոսի չափ բարեգործ մարդ մ'ըլլալուն համար, ինչպէս որ Սրբուհի մայրապետ օր մը կրնար դասուիլ երանելիներու կամ սրբուհիներու կարգը, եթէ Հայ Եկեղեցին այնպիսի աւորոյթ մ'ունենար։ Այս մարդն Սպանիացիի տաք արիւնն ունէր եւ Իռլանտացիի համակիր եւ եռանդուն բնաւորութիւնը։ Գերմանի մը տոկուն յարատեւութեան կը միացնէր Անգլիացիի մը businessի, գործի հոգին, գործնական մարդու ձիրքերը։ Լոնտոնի աղքատ թաղերուն մէջ իր կատարած գործն առաջին անգամ իմացող եւ գնահատող եղաւ մեծանուն բարեսէրը՝ Լորտ Շաֆդըսպըրի, որուն չատ բան կ'պարտի իր ազգակից՝ աղքատախնամ ձեռնարկութեանց եւ ընկերային օգնութեանց չուղին մէջ։ Աղքատներու համար գումարուած «աղօթքի ժողովի» մը մէջ, «առաջնորդը» հրաւէր կարդաց Տքդ. Պարնարտոյի «իր փորձառութիւնները պատմելու»։ Պարնարտօ պարզ, անսեթեւեթ աճով պարզեց թէ ի՛նչպէս ճանչցաւ Ճիմ Ճէրվիզ փողոցի սաանակը։ Իր պատմութիւնն ունկնդիրներու սրտին դպաւ, որք բերնէ բերան զրուցեցին, մինչեւ որ օր մը Լորտ Շաֆդըսպըրիի ականջին հասաւ։ Պարնարտօ գրով ալ ոչ նուազ ջատագովեց իր դատը։ Իր առաջին հրատարակութիւնն եղաւ Ճիմ Ճէրվիզի կեանքը։ Անկէ ետքը պարբերաբար գրեց իր սաներուն ու սանուհիներուն վրայ, եւ այսօր մատենադարան մը կրնար կազմուիլ իր եւ իրեններուն գիրքերովը, իր որբերուն ու որբուհիներուն կենսագրութիւններովը եւ տեղեկագիրներովը, որովհետեւ կ'հատար հաշուետուութեան ճիշտ եւ մանրամասն համար տալու օգտակարութեան, եւ հանրային կարծիքը կ'գրաւէր իր մեծ գործին։

Եւ այսչափ մեծ արդիւնքներ յառաջացնող մարդը խօսել մ'էր։ Այո՛, խօսել էր Տքդ. Պարնարտօ։ Իբրեւ խօսել, յաջողութիւն մը պիտի չունենար բժշկութեան մէջ, զի խօսել բժիշկ եւ կարճատես նաւապետ ոչինչ են գէթմէ։ Բայց Աստուծոյ խորհուրդներուն ո՞վ կրնայ խելք հասնել։ Ինչպէս կ'ընտրէ Նա Իր գործիչները, Իր միջնորդները, իրագործելու համար Իր փրկարար, Իր հոգեկան խորունկ դիտումները։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ. — Մ. Վիգդէ Բարիզ դառնալուծ ատեն, առիթէն օգտուելով հերքեր է թէ՛ Ֆրանսայի եւ թէ՛ Ռուսաստանի մէջ տարածուած այն զրոյցները թէ երկու զինակից տէրութիւններ այս ետ վստահութիւն չունին Ֆրանսա զինակցութեան վրայ։ Բարիզէ կը գրեն թէ անուրանալի է որ Ֆրանսայի մէջ քաղաքական կուսակցութիւններ կան որք ֆրանքեւռուս զինակցութեան համակիր չէին, եւ ճարոնական բանակին յաջողութիւնները չատ գոհ թողուցին զիրենք, ինչպէս ճշմարիտ է թէ Ռուսիոյ մէջ ալ կայ մաս մը, որ Ֆրանսայի այդ քաղաքական խումբերուն հակակրութիւնը նկատի առնելով չէր յուսար որ Ֆրանսա ի հարկին ո եւ է օժանդակութիւն ընէ Ռուսիոյ։ Բայց ասոնք ծայրայեղ եւ անձնական հանգամանք ունեցող կարծիքներ են, որք թէ՛ պաշտօնական Ռուսիոյ եւ թէ պաշտօնական Ֆրանսայի մէջ չեն կրնար ո եւ է կարեւորութիւն ունենալ եւ վնասել երկու տէրութեանց զինակցութեան։ Ա՛յս է Ֆրանսացւոց մեծագոյն եւ ազդեցիկ մասին, ինչպէս նաեւ Դուքսէլին անդամոց համոզումը։ Մ. Վիգդէ Բաղերապուրկ հասած պահուն անչուշտ այս մասին պաշտօնականութիւններ պիտի տայ կայսեր. իսկ գալով փոխառութեան բանակցութեանց, Մ. Վիգդէի Բարիզ դառնալուն հետ առընչութիւն չունին առանք, եւ այս պահուս փոխառութեան խնդիր չկայ։

ՃԱՊՈՆԻ ՄԷՋ, քառասունէ աւելի խնդրագրեր ներկայացուցեր են կառավարութեան, հաշտութեան կնքման դէմ։ Ասոնց ամէնէն կարեւորն է համալսարանի վեց բրոֆէսէօրներու կողմէ ստորագրուածը, որով կ'խնդրուի չվաւերացնել հաշտութեան դաշնագիրն որ մեծապէս վտանգաւոր է Ճարոնի ապագային համար։ Ճարոնի մէջ լուր ելած է թէ հակառակ վարչապետ կոմս Քացուրայի կողմէ արուած ապահովութեանց, հաշտութեան դաշնագրին մէջ պայման մը կայ, որով Ճարոն յանձն կ'առնէ ամրութիւններ չչինել Լա Բէրուզի նեղուցին երկու եզերաց վրայ։ Ասիկա մեծ դժգոհութիւն առաջ բերած է, նկատելով որ կ'սեղմէ Ճարոնի ցամաքային ազատութիւնը։ Այս պայմանը չափազանց ստորնացուցիչ կ'նկատուի ազգի մը համար որ ոչ իսկ մէկ անգամ չէ յաղթուած իր թշնամիէն։ Խորհրդարանի ընդդիմադիր կուսակցութիւնը կ'պատրաստուի նստաշրջանը բացուելուն ազդուօրէն բողոքել։ Հաշտութեան կնքման համար միակ գոհունակութեան ցոյց մը եղաւ ի Ճարոն, անցեալ ուրբաթ օր, գումարուած մ'ըլլալով Թոգիօ քաղաքի մէջ, որ ճարոնական գլխաւոր կղզիին հիւսիս արեւելեան ծայրը կ'գտնուի։ Այդ գումարման մէջ ներկայացուցիչներ ունէին ճարտարագործական չատ մ'ընկերակցութիւններ։ Այդ գումարման մէջ չնորհակալութեան ուղերձներ քուէարկուեցան եւ ղրկուեցան Միքատոյին, Նախագահ Բուզվէլդի, Մարէչալ Օյամայի եւ Ծով. Թոկոի։

ՇՈՎԱԿԱԼ ԹՕԿՕՅԻ ՌԱԶՄԱՅԻՆ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ. — Ֆրանսացի թղթակից մը որ դեռ նոր վերադարձաւ Տալյ. Արեւելքէն, Ցուչիմայի նաւամարտին մանրամասնութիւնները նկարագրելու առթիւ ռուս Արմառայի փճացման պարագաները յիշելէ ետք, 1904 Օգոս. 10ի ծովամարտին վրայ ցարդ անծանօթ անէկտոտ մը կ'պատմէ։ Այս պատմութիւն նոր ապացոյց մը կ'ընծայէ Ծով. Թոկոյի ճարտարութեան, ռազմավարութեան եւ յանդգնութեան։ Կ'ցուցնէ թէ ծովու այդ դիւցազնն ամենածանր վայրկեաններու մէջ, ուր պէտք է արագ ու անկաչկանդ որոշել եւ գործել, երբեք չէր կորսնցներ իր պաղարիւնն եւ չէր չփոթեր բնաւ։ Գործողութիւնը տեղի ունեցած է 1904 Օգոս. 10ին կէս օրը Բորդ Արթուրի առջեւ։ Ռուս ամբողջ նաւաբաժինը, 6 զրահաւորէ, 4 յածանաւէ եւ 15 թորփիլանաւէ եւ թորփիլահալածներէ բաղկացած, իբր 30 ծովային մղոն հեռացած էր նաւահանգստէն, եւ դէպ հիւսիս կ'ընթանար ամենայն արագութեամբ. զի հրամատարը՝ ծովակալ Վիդհէօֆդ, կ'ուզէր թշնամիին ընդհարելէ խուսափելով եւ ճարոնական մարտանաւերու չրջանակէն պրծելով Վլատիվօստոք համնիլ։ Ծով. Թոկօ ռուս նաւաբաժնին մեկնումն իմանալուն պէս, Էլլիոթ կղզիէն ուր դարանակալ կ'սպասէր, սկսաւ ընդառաջ ելնել եւ մօտենալ Ռուսաց նաւաբաժնին, 8—10 քիլոմեդր հեռու դէպ արեւելք։ Այդ պահուն իր տրամադրութեան տակ կային 4 զրահաւոր, 2 յածանաւ եւ քանի չափ ալ թորփիլանաւեր։ Բայց տեսաւ որ Ռուսաց նաւաբաժնին միւս կողմը հորիզոնին վրայ էին ճարոնական նաւատորմին միւս նաւերն եւ անմիջ հեռագրով հրամայեց որ թողուն Լիաօ Դոնկ թերակղզիին ամրակծումն եւ փութով գան միանալ գլխաւոր նաւաբաժնին։ Ռուս նաւաբաժնին յառաջընթաց զրահաւորին կամրջակին վրայէն չատ լաւ տեսնուեցան ճարոնական երկու նաւատարմինները, որք սեւ մուխեր կ'ժայթքէին եւ փութով պնդութեամբ կ'յառաջանային գալ իր ճամբան փակելու։ Բայց չատ հեռու էին անոնք. Վիդհէօֆդ չէր կարծեր որ յաջողէին իրենց փորձին մէջ։ Ռուսերն այսպէս երկու կողմէն վտանգի մէջ էին, բայց ծովը բաց էր իրենց առջեւ, մանաւանդ որ ընթացքն ալ չատ արագ էր քան թշնամին։ Այսպէս ապահով էին պրծելու թշնամւոյն ձեռքէն, եւ բաց ծովը հասնելէ ետք Վլատիվօստոքի ճամբան բռնելու։ Ուստի ռուս ծովակալը կատարեալ վստահութեամբ հրահանգ տուաւ իր նաւերուն՝ իրենց ընթացքին արագութիւնը նուազեցնել եւ իրարու մօտենալ, որպէս թշնամին եթէ հասնի իսկ, ամբողջին դէմ գործելու ստիպուի եւ չկրնայ կեդրոնէն հեռամիաց նաւեր գտնել իր առջեւ։ Ասոր վրայ Միքասա ճարոնական զրահաւորէն, ուր էր Թոկօ, լակոնական նշան մը տրուեցաւ յանկարծ, եւ թորփիլանաւերու փոքրիկ տորմիղ մը բաժնուելով Ծով. Թոկոյի նաւաբաժնէն, սկսաւ յառաջանալ վերջին աստիճան արագութեամբ, այնպէս որ յայտնապէս կ'երեւար թէ այդ տորմիղին միակ նպատակը՝ ամէն վտանգ աչք առնելով ռուս նաւերէն առաջ անցնիլ եւ անոնց ճամբան գոցել էր, եւ չէր ուզեր Ռուսաց վրայ յարձակիլ։ Վերջապէս կէս ժամու չափ այսպէս արագ սուրալէ ետք, թորփիլանաւերու տորմիղն հասաւ ռուս նաւաբաժնին, անցաւ զայն եւ ի քըթթել ական ընդարձակ կիսաբոլորակ մը կազմելով անոր առջեւ, կանգ առաւ։ Ի՞նչ էր այս։ Ի՞նչ էր այդ փոքրիկ թորփիլատորմին նպատակը. յայտնի էր որ ցերեկ ատեն այդ փոքրամարմին թորփիլանաւերը չէին կրնար համարձակիլ յաջող յարձակում մ'ընել Ռուսաց խոշոր մարտանաւերուն դէմ, որք թէ՛ արագընթաց եւ թէ զինաւոր ու զօրաւոր էին։ Բայց վերջապէս ի՞նչ ընելու համար, ի՞նչ դիտամով այդպէս խիզախ չարժումով մը փակել համարձակած էին Ռուսաց ճամբան։ Ռուսերն այսպէս խորհրդածութիւններ ըրած ատեն, զարմանօք տեսան որ ճարոնական թորփիլանաւերուն իւրաքանչիւրը խոշոր առարկաներ ծով կ'նետէր։ Ռուս հրամատարներն իրենց նաւերէն տեսնելով ճարոնցւոց այս չարժումները, գրեթէ միաբերան գոչեցին. «Ական կ'դնեն ծովու մէջ։» Ճարոնական թորփիլանաւերուն հեռաւորութեան պատճառաւ, Ռուսերը չկրցան որոշել ճարոնցւոց ծով նետած առարկաներուն ի՛նչ ըլլալը։ Ամէն ոք համոզուած էր թէ ծովային ականներ էին ծով նետուածները։ Ճարոնական թորփիլանաւերը 600—800 մեդր տեղ աւելի հեռանալով, վերստին կանգ առին այնպիսի դիրքով մը որ կ'երեւէր թէ պատրաստուած էին թորփիլահար ընել ռուս նաւերն զանոնք որ ծովուն ականալի մասէն անցնել համարձակէին։ Ծով. Վիդհէօֆդ խորհելով անչուշտ որ խելացութիւն չէր իր նաւերն այդ վտանգին ենթարկել, չուզեց իսկ գէթ մէկ քանի յածանաւ ղրկել դէպ առաջ. ուստի փոխեց իր ճամբան եւ խաղը կորսնցուց։ Զի Ռուսերն ետ դառնալով Թոկոյի նաւաբաժնին ճանկերուն մէջ ինկան եւ Վլատիվօստոք փախչելու փորձը ջուրն ինկաւ։ Ինչպէս ընթերցողը թերեւս գուշակեց այս պատմութենէն, զարմանալին եւ ցաւալին այն է որ ճարոնցիք ական մ'իսկ ծով չնետեցին։ Ճարոնցի սպաներ կ'ըսեն այսօր յայտնապէս թէ իրենց ծով նետածներն ական չէին, այլ հին երկաթներով լեցուն մեծ պարկեր, ներկի աման, իւղի տակառներ եւ ուրիշ նմանօրինակ առարկաներ։ Ռուսերը գիտնալու էին զայս, զի ծովու ական զետեղողները մասնաւոր նաւեր են, Բ. կամ Գ. կարգի յածանաւեր։ Բայց ռուս ծովակալն եւ իր ստորակարգեալներն այնքան չփոթած եւ ջլաբեկ էին որ վտանգի հետքն անգամ չգտնուած տեղերու մէջ վտանգ կ'տեսնէին։

ՌՈՒՍՈՒ-ՃԱՐՈՆ'ԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԱՍԵՐԸ. — Ծովակալ Տիուէյ վերջերս տեսակցութիւն մ'ունենալով Նիւ Եօրք Հէրըլտի մէկ թղթակցին հետ, բացատրեց թէ ռուսաճարոնական պատերազմն ի՛նչ դասեր տուաւ։ Ըսաւ թէ ամերիկեան զրահաւորները պէտք է առնուազն 18,000 թօնօ տարողութիւն ունենան, զինուած ըլլան 12 ինչէգնոց թնդանօթներով, եւ երեք լիպրա ռումբ արձակող մէկ քանի փոքր թնդանօթներով, թորփիլանաւերու դէմ կռուելու համար։ Այս տեսակ զրահաւորներու դիրը պէտք է ըլլայ Օրեկոն։ Այժմու նաւամարտերն 3—4 մղոն հեռաւորութեամբ ասպարէզի վրայ կը մղուին. արդ, 8 ինչէգնոց թնդանօթները բոլորովին պարապ դեր մը կ'դառնան մարտանաւերուն մէջ։ Նաւազներն ու սպաները պէտք է չարունակ մարզանք կատարեն, վարժ ըլլալու համար։ Ծովակալ Տիուէյ հիացում յայտնեց Ճարոնցիներուն նշանառութեան վրայ, եւ ըսաւ թէ իրօք հիացման արժանի է այն ազդեցութիւնը, զոր ունէր ծովակալ Թոկօ իր հրամանին տակ գտնուող տորմիղին վրայ։ Նաւամարտերու ամբողջ տեւողութեան միջոցին, ճարոնցիք միշտ իրենց կրակին տակ պահեցին ռուս մարտանաւերը, քանի որ աւելի արընթաց էին իրենց մարտանաւերը. եւ այսպէս յաջողեցան փճացնել զանոնք։ Եթէ ճարոնցիք անգլիական տորմիղի մը հետ կռուելու ըլլային, Անգլիացիք պիտի պաչարէին ճարոնցիները, քանի որ իրենց մարտանաւերը սրընթաց են։ Հաւանաբար Ամերիկացիք ալ նոյնը պիտի ընէին, բայց Անգլիացիք, գիտելի է որ միշտ կռուելու այս դրութեան կ'հետեւին ծովու թէ ցամաքի վրայ։ Թորփիլանաւերն ո՛ եւ է դեր չկրցան խաղալ նաւամարտերու մէջ ցերեկ ժամանակ. իրենց դերը գիշեր ժամանակ է։ Ի վերջոյ Ծով. Տիուէյ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգաց նաւատորմը պէտք է գո՛նէ երկու օրուան մէջ պատրաստ ըլլալու վիճակին մէջ գտնուի, երբ ուրիշ տէրութեան մը կողմէ պատերազմ հրատարակուի իր դէմ։

ՌՈՒՍՈՒ-ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՎԻՐԱՒՈՐԵԱԼՆԵՐԸ. — Պերլինի քաղաքային հիւանդանոցին վիրաբուժական բաժնին բժշկապետ Տոքդ. Ատոլֆ Պրէնդանօ, որ եօթն ամիս չարունակ Կարմիր Խաչի գերմանական բաժնին տղաւարներուն պետն էր Մանչուրիոյ մէջ, անցեալ չաբթու Խարպինէ Պերլին դարձաւ։ Պէյլինէր Դակեպլաթի թղթակցին հետ ունեցած տեսակցութեան մը պահուն, Տքդ. Պրէնդանօ ի մէջ այլոց ըսաւ. — «Շատ ուշադիր զարմնելիք խնդիր մ է վիրաւորելոց վէրքերուն վիճակը։ Կ'կարծուէր թէ այժմու պատերազմներուն մէջ գործածուած գնդակներէն յառաջ եկած վէրքերը չուտով բժշկուելու գոհացուցիչ վիճակն ունէին. բայց ռուսաճարոնական պատերազմէն առած փորձառութիւնս տարր հակառակը ցոյց տուաւ։ Վիրաւորեալներէն մեծ մասին վէրքերը խարտընկեցներէ յառաջ եկած էին եւ այդ վէրքերն ալ յաճախ կենճառութիւններու պատճառաւ ծանր կամ թեթեւ անդամահատութեանց պէտքն զգալի կ'ընէին։ Տեսակ մը գնդակ, որ ցարդ տեսնուած չէր, այսինքն ճարոնցիներուն ձեռքով նետած գունտերը, ահագին կոտորած կ'պատճառէին։ Մուգտէնի ճակատամարտէն ետք զորաց վէրքերուն ընթացքը չատ տարբեր էր յառաջապահի կռիւներու մէջ առնուած վէրքերու ընթացքէն։ Մուգտէնի ճակատամարտին մէջ վիրաւորեալներուն վէրքերը գրեթէ ամբողջապէս թունաւորիչ հանգամանք մ'ունէին. եւ այս վիճակ փոխադրութեան միջոցներու պակասութեան վերագրելի է։ Արիւնը թունաւորող հիւանդութեանց մէջ յաճախադէպ էին թանչքը, որովայնի ժանտատենդն եւ մասամբ ալ բծաւոր ժանտատենդն ու քոլերան։ Զարմանալի է նաեւ որ զորաց գրեթէ մեծ մասն ալ ջղային եւ մտաւորական խանգարմանց ենթարկուեցան այս պատերազմին մէջ։»

ՋԱՐԻՆ ՀՌՈՄ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ. — Պէյլինէր Դակեպլաթ կ'իմանայ թէ Հռոմի մէջ պատած զրոյցի մը նայելով, Զարը փափաք յայտներ է հոն եղածին չափ չուտով փոխադարձ այցելութիւն տալ Վիգդոր Էմմանուէլ թագաւորին, որ յապաղած էր ռուսաճարոնական պատերազմին պատճառաւ։ Այս այցելութիւնն եթէ այս տարի տեղի չունենայ, յառաջիկայ գարնան պիտի կատարուի անպատճառ։

ՌՈՒՍԻԱ. — Մոսկուայի վաճառականները խնդրեր են սա միջոցին հոն գտնուող ելմտական նախարար Մ. Քօքովձէվէ, որպէս զի խնդրագիր մը ներկայացնէ Զարին՝ մաքսային ընդհանուր սակացոյց մը հաստատելու ծովու եւ ցամաքի ճամբով արեւելեան Սիպերիա ներածուելիք ապրանքներուն համար։ Նախարարն յայտարարեց թէ համամիտ է որ մաքսապաչտ սակացոյց մը հաստատուի Սիպերիոյ համար, ուր ամէն ապրանք ազատօրէն ներածուեցաւ պատերազմին պատճառաւ։ Մ. Քօքովձէվ յարեց թէ ասիկա անհրաժեշտ է Սիպերիոյ համար որ լաւագոյն առեւտր. հրապարակ մ'է Ռուսիոյ նորածիլ ճարտարարուեստին։ Նախարարն յարեց թէ մտադիր է նուազեցնել երկաթուղիով ածուխի փոխադրութեան սակագինը, եւ այս՝ ոչ միայն ռուսական ածխահանքերէն, այլ եւ Պալթիկի նաւահանգիստներէն եւ ցամաքային սահմանագլուխներէն սկսելով, դիւրացնելու համար օտար հանքածուխի Ռուսիա ներածումը։ Վիսթուլայի եւ Պալթիկի երկաթուղիները պիտի արտօնուին գնելու 10 միլիոն բուտ օտար ածուխ։ Այն ճարտարագործական հաստատութիւններն որք չեն կրնար առանց նաւթի գործել, պիտի արտօնուին նաւթ ներածել Ռումանիայէն եւ Կալիցիայէն։ Այս պարագային, երկաթուղիի սակագիները պիտի զեղչուին եւ մաքսատուրքերը պիտի ջնջուին։

ՃԱՐՈՆ ԵՒ ՔՈՐԷԱ. — Թօքիօյի ամերիկեան դեսպանն Ուաչինկդըն գրեր է պատճէնը Ճարոնի եւ Քորէայի միջեւ կնքուած պայմանագրի մը, որ պիտի գործադրուի ուրիշ ամէն նպաստաւորեալ ազգերու համար ալ։ Այդ պայմանագիրը կը տրամադրէ որ առեւտրական նաւերը կարենան պատել Քորէայի ծովեզերեայ եւ ներքին ջուրերը, տարեկան 15էն 150 եէնի տուրք մը վճարելով։

ԲԱՆԱՄԱ ԵՒ ՔՈՍԴԱ—ՌԻՔԱ Կ'ՄԻԱՆԱՆ. — Բանամա որ ասկէ առաջ զատուած էր Քոլոմպիայէն, հիմա կ'ուզէ միանալ Քոսդա—Ռիքայի։ Բանամայի ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսը կ'հեռագրէ իր կառավարութեան թէ Բանամայի արտաքին գործոց նախարարը բանակցութիւն կատարելու վրայ է Քոսդա Ռիքայի հանրապետութեան հետ, միութեան դաշնագիր մը կնքելու համար։ Այս իմաստով առաջարկներ եղած են արդէն։ Նախագահ Բուզվէլդ այսպիսի միութեան մը՝ Մ. Նահանգաց չահերուն համար ունենալիք հետեւանքներուն համար տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարար Մր. Ռութի եւ ծերակուտական Լօճի հետ։ Նախագահն համակիր է այս ծրագրին։

ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐԸ. — Մարոքեան բանակին մարզիչ եւ ընդհ. հրամատար Սքօվտացի Քայտ Սըր Հէնրի Մաք Լին Բօյդելէ Քրոնիքըլ թերթին թղթակցին յայտարարած է թէ «Մարոքի դեսպանախորհուրդին գումարումը բաղձալի է մեծապէս, երկրին տնտեսական բարգաւաճման համար։ Վարչական կազմակերպութեան բարուոքման առաջին պայմանն է Մարոքի ելեւմուտքին հաստատուն հիմի մը վրայ դրուիլը։ Ասոր համար, նախ եւ առաջ պէտք է տուրք մը դնել բնակչաց վրայ, զոր բնիկ թէ օտար հաւասարապէս պարտաւոր ըլլան վճարել։ Դեսպանախորհուրդն ի մէջ այլոց պէտք է որոշէ այդ տուրքին գանձման եղանակը։ Օտարները վճարելիք տուրքին հաստատուն խարիսխ մը ձեռք ձգելու համար, պէտք է հիւպատոսներն արտօնուին «էքզէքեաթօր» պահանջելու անոնցմէ՝ Մարոքի մէջ իրենց ունեցած հարստութեան մասին։ Եթէ տուրք արդար բաչխուած մ'ըլլայ, գանձումը դժուար չպիտի ըլլայ այն ատեն։ Պէտք է նաեւ Եւրոպացի խորհրդականներ տալ Էմիրին՝ ելմտական գործոց համար։ Դեսպանախորհուրդը պէտք է իրաւարար խառն դատարաններ հաստատէ՝ Եւրոպացիներէ եւ բնիկներէ բաղկացած. այդ դատարանք պէտք է գումարուին Թանճէրի եւ հարաւային քաղաքի մը մէջ, կարգադրելու համար տուրքերու վէճերը, ինչպէս նաեւ այնպիսի վէճեր որոնք այժմ դեսպանատանց իրաւասութեան կ'պատկանին։ Ասիկա չատ կարեւոր եւ սովորական պէտք մ'է։»

ԳԱՂԹԱՅԻՆ ՀՈՍԱՆՔՆ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ. — Քօրունեայէ կ'ծանուցուի թէ գաղթականներով լեցուն կառախումբեր կը հասնին նոյն քաղաքը. ասոնք նաեւ կ'նստին Հարաւ. Ամերիկա գաղթելու համար։ Բազմաթիւ ընտանիքներ կ'լքեն իրենց բնակարանները։ Կալիչիոյ կարգ մը գիւղերը ամայացած են։ Մատրիտի թերթերը կ'պահանջեն որ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առնէ այս կործանարար գաղթումին դէմ։ Գաղթային գործակալներ աստանդիտի անդրբանդլանանով մեծ չոգենաւեր վարձեր են, որոնք մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը ճամբայ պիտի ելլեն դէպ ի Ամերիկա։ Անցեալ ուրբաթ օր Մալակայէն 300 Սպանիացիներ նաւ նստան Պրազիլիա երթալու համար։ 2,000 գաղթողներ ալ ուրիշ չոգենաւի կ'սպասեն ճամբայ ելլելու համար։ Քօրունեայի նաւահանգիստէն գերմանական Ֆըլաեֆըրդ չոգենաւով 400 հոգի Արժանդին գացին։ Սանդանտէրէն եկող չոգենաւ մը որ արդէն 300 գաղթական առած էր, 500 գաղթող ալ Քօրունեայէն առնելով դէպի Քուպա ճամբայ ելաւ։ Քօրունեայէն ուրիշ երկու չոգենաւ ալ 1,200 գաղթականներով ճամբայ ելան դէպ Պուէնօս Այրէս։ Վալէնսիայէն ալ 1,500 հոգի նաւ նստան դէպ ի Ամերիկա։ Գաղթային այս մեծ հոսանքին պատճառն է անտեսական տագնապը որ սաստկապէս կ'տիրէ Սպանիոյ մէջ։

ՔԱՆԱՏԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Սեպտ. 21ին Վիքդորիայի մէջ ընդունելութիւն մը կատարուեցաւ ի պատիւ Քանատայի պատերազմական նախարար Սըր Ֆրետերիք Պորտընի, որ ըսաւ թէ Հալիֆաքսի ամրութեանց չխոսթիւնք պիտի ատարուին Հոկտ. 15ին։ Էսքուիմալթի մէջ նոյն պիտի պահուի պահապան զօրաց թիւը, եւ գաւառական կրթական պաշտօ-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՊԱՅՔԱՐԸ ԱՐԲԵՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՀՌԵԼԻ ՏՌԱՄԸ ԵՒ ԱՐԲԵՑՈՒԹԻՒՆ

Ընտանեկան այն ահռելի տռամն որ անցեալները Շըթ [illegible] մը պատահեցաւ Մուսալլա Ձըլըճը փողոցին մէջ, ինչ բարոյական դասեր կուտայ մեզ ամէնուս ալ։ Հայ մը սպաննեց իր կինը, և քիչ յետոյ անձնասպան եղաւ։ Եւ սակայն ինչ էր արդեօք աւոր բուն չարժառիթը։ Կ'արժէ գիտնալ։ Իրաւ է թէ ոմանք ալ քաղաքաւթեան վերագրեցին, ուրիշներ կնոջ՝ հանդէպ իր երկանն ունեցած անհաւատարմութեան կամ անհամաձայնելի բնաւորութեան, և սակայն բանմ որ բուն չարժառիթն ալքօլամոլութիւնն էր։ Զինքը նախապէս ճանչցող բժիշկներ ըսին թէ Յակոբ առաջուց ի վեր արդէն կատարեալ գինեմոլ մ'էր, երիտասարդութեան առնն, դեռ չամուսնացած մանկութենէն, օր չըլլար եղեր որ գոնէ կէս քիլոյի մօտիկ օղի չխմէ։ Ու քանիցս արբեցութեան երեւէն պէս պէս թոքախտներու ալ ենթակայ եղած է, օրինակի համար, թոքատապի, թոքային արիւնահոսումի, ևն., և բժիշկները չդադրեցան կ'պատուիրեն եղեր որ հեռու կենայ արբեցութենէն կամ գէթ քիչ մը չափաւորէ, և սակայն Յակոբ առանց մտիկ ընելու աւոր անոր խօսքը, ամէն իրիկուն մինչեւ ժամն երկուք—երեք Բագոսի տաճարներէն չի բաժնուիր եղեր։ Ու վախճանն ահա այսօր մէջտեղն է։ Մարդասպանութիւն և անձնասպանութիւն։ Իրա՛ւ է որ, ամուսնանալէն վերջ քիչ մը չափաւորեր է արբեցութիւնը. փոխանակ կէս քիլոյի երկու—երեք գաւաթ, փոխանակ դուրսը գինետուններուն մէջ արբենալու՝ տան մէջ, իր կնոջ, իր զաւակներուն քով կ'խմէ եղեր, և սակայն անգամ մը օղին կամ ալքօլն հաստատուած էր, հիմ ձգած էր անոր մարմնոյն մէջ, աւերած էր, կործանած էր անոր գործարանները, խաթարած էր, փճացուցած էր անոր ջիղերն ու անոնց կեդրոնն եղող ուղեղը։ Արդէն երկու երեք ամսէ ի վեր Յակոբի նայուածքն ապուշ ու անորոշ դարձած է եղեր, աչքերն արիւնով լեցուն, կոպերը կապտորակ, դէմքին գիծերն իրենց սովորական ուղղութիւնը կորսնցուցած, զգայարանները բթացած են եղեր, ձեռքերը կ'դողդղան, ծունկերը կ'դեղեւին, և լեզուն երբեմն երբեմն խօսած պահուն կամ պառկած միջոցին կը կապկպուի ու կցկտուր և անկապ խօսքեր կ'արտասանէ եղեր։ Ու ասոնց ամէնը գրեթէ միշտ, միայն ալքօլին ազդեցութեան տակ է որ տեղի կ'ունենան։ Եւ արդարեւ ալքօլը, Տարէնպէրկի ըսածին պէս, իբրեւ նըրազդեցիկ թոյն, ջղային բոլոր հիւսուածքներէն ներս թափանցելով, զանոնք հետզհետէ կ'աւրէ, կ'եղծանէ, կ'փճացնէ կ'ըմեցնէ։

Արբեցութեան դէմ գրած նախորդ յօդուածներէս միոյն մէջ ալքօլին բնախօսական ազդեցութեանը վրայ խօսած ատենս ըսած էի նաեւ թէ, «կուգայ ատեն մը, ուր գինեմոլին մտածումները զգայախաբութեան կ'փոխուին։ Իրենց այնպէս կ'թուի թէ զինք քաշած իրենց վրայ կը յարձակին, և չատեր ալ մենախօսութիւն մը կ'ըսկին փողոցին մէջ քալած ատեններն։» Յակոբ ալ այսպէս է եղեր։ Ճամբան գացած պահուն երբեմն «ա՛նիկը զիս կ'հետապնդէ, ա՛յնիկը զիս պիտի կողոպտէ» ըսելով, ձեւախոսելով իր գնացքը կ'փոխէ ու կողմնակի փողոցներէն կ'երթայ եղեր։ Ա՛ն արբեցողներն որ այս վերջին վիճակին հասած են Տէլիրիւմ Թրեմէնս ըսուած վիճակին թեւակոխած են որ մոլեգին խելայեղութիւն մ'է։ Գրեթէ անխուսափելիօրէն այս չըջանին հասնողներն իրենց կեանքին վերջակէտը կ'դնեն։ Օրինակն ահա հոս մեր աչքին առջեւն է. հրացանի հարուած մը մեկ վայրկեանի մէջ ամէն բան տակնուվրայ ըրաւ։ Ուրեմն այս օրինակով անգամ մ'եւս կ'հաստատուի աս յոյժ կարեւոր պարագան թէ արբեցութիւնը կամ ալքօլամոլութիւնը, ո՛րն ալ ըլլայ, կ'ծնի նաեւ խելագարութիւն։ Այս ըսածներս առասպել չեն, այլ բժշկական փորձերով հաստատուած իրողութիւններ, անհերքելի ճշմարտութիւններ։

Գինովութիւնն իր ամէն ձեւերովը, իր անմիջական հետեւութիւններովը, մարդասպանութեան պատճառ ըլլալն ալ բժշկական վիճակագրութեամբ ապացուցուած է։ Բժշկական պարբերականի մը հին թիւերէն հետեւեալները կ'քաղեմ.

Պօն քաղաքի Բժշկական համալսարանի հռչակաւոր Բրոֆէսէօր Տքթ. Բինցման անտեք ի՛նչ կ'ըսէ.—

«Ի. անուն գինեմոլ կինէն 834 հոգիի սերունդ մը յառաջ եկած է, որոնցմէ 709ը բանտերու յաճախորդներ եղած են։ Ասոնց մէջէն 106ն ապօրինաւոր ծնունդ, 142ն աղքատախնամ ընկերութեանց արձանագրուած, 181ը պոռնիկ, 72ն յանցաւոր և 7ն ալ մարդասպան եղած են։ 75 տարուան մէջ, այս ընտանիքն իր երկրին ու ազգին բանտերուն մէջ պատսպարելու համար 35,000,000 ղրուշ վատնուած է։»

Չեմ ուզեր որ այս կէտերուն վրայ ալ աւելի ծանրանամ, այլ իբրեւ բժիշկ սա՛ կ'խրատեմ որ հեռու կենանք գինիէն, օղիէն, վերջապէս ալքօլէն, զի անիկա ի՛նչ քանակով ըլլայ, անպատճառ մօտ եկած տեղը կ'քանդէ, կ'աւրէ, ստամոքս, լեարդ, թոքեր, երիկամունք, ուղեղ, համդերձ իր ջիղերով, ևն.։

Քիչ մը վերը ըսինք թէ ալքօլը ջիղերուն, ուղեղին, և այլոց վրայ անուրանալի ազդեցութիւններ կ'ընէ. պէտք է որ այս պարագան քիչ մ'աւելի լայնօրէն բացատրուի, հասկցնելու համար թէ ինչո՞ւ և ի՛նչ պարագաներու տակ երբեմն մարդիկ անմիջապէս, առանց բանաւոր պատճառի մարդասպանութեան կամ անձնասպանութեան կ'դիմեն։ Սկզբան ալքօլին ազդեցութեան տակ արիւնը՝ մազանման երակներուն մէջ որպաստվոր կերպով կը համախմբէ։ Շարժական ջիղերը կ'ջլատին, կ'անդամալուծին։ Իրաւ է որ մարմինը դեռ ազդուած չէ, բայց միտքը թմբիլ կ'սկսի, սրտաբեկեալ վիճակ մ'երեւան կ'ելլէ, որուն անմիջապէս ապուշութիւնը կ'յաջորդէ։ Կամաց կամաց ջղային դրութիւնը կ'սկսի ծանրապէս խախտիլ, ըլլրթանքները կ'կքին, ոտքերը կ'տկարանան, ձեռքերը կ'ուժաթափին ու այսի դնդերներն ապրւթեան առաջին նշաններուն նման սրսիրս յատկանիշ մը կ'առնենան, իմացական կարողութիւնք կ'սկսին տկարանալ, որոնք ուղղակի ալքէին հետեւանքներուն բարոյական նշաններն են։ Լեզուն ալ չատ կ'պատասխանէ և ալ կարող կ'ըլլայ միտքն յայտնել. բարի սովորութիւնք կ'ըթանան, անասնական բնազդք կ'սթափին։ Ուրեմն երկու բառով՝ ֆիզիքական վատթարացում, բարոյական այլասերում անմիջական հետեւանքներն են ալքօլամոլութեան։

Յօդուածնիս չվերջացուցած կարեւոր պարագայ մ'ալ նկատողութեան առնենք։ Ըսինք թէ Յակոբ մարդասպան ու միանգամայն անձնասպան է եղեր ալքօլի [illegible]։ Եւ սակայն ըսողներ պիտի գտնուին անշուշտ թէ ան խիստ չափաւորած էր վերջին ատեններն արբեցութիւնն և նոյն իսկ ահռելի տռամը գործած պահուն, երբ դեռ նոր արեւը ծագած էր ու հազիւ աւարտած առաւօտեան նախաճաշը, ուտկ մ'իսկ օղի կամ ուրիշ ո եւ է ոգելից ըմպելի բերանը դրած չէր։ Եւ ինչպէս կ'ըլլայ որ գինով չեղող մէկը մարդասպան կ'ըլլայ ու այդ մարդասպանութիւնն ալքօլամոլութեան կ'վերագրուի։ Նկատի առնելիք կարեւոր պարագայ մ'է աս, և կ'արժէ գէթ հակիրճ ծանօթութիւն մը տալ։ Անգամ մը որ ալքօլը մարդկային կազմուածքին մէջ սպրդած է — տասը տարի առաջ, քսան կամ երեսուն տարի առաջ, խնդիր չէ ատիկա — անիկա իրեն համար մասնաւոր հաստատ վայր մ'ընտրած է ա՛նպատճառ։ Ասիկա անուրանալի իրողութիւն մ'է։ Ստամոքս, լեարդ կամ թէ ուղեղ, ամէնէն յարմար օթեւաններն են ալքօլի համար, փակագծի մէջ այս ալ չմոռնանք յիշելու։ Առնենք նախ ստամոքսը։ Երբեմն ալքօլամոլ մը երբ տասն, տասներկու տարի վերջ ստամոքսի սաստիկ ցաւերէ տառապի, պէտք է համոզուիլ պայցնել թէ անոր գլխաւոր պատճառն երբեմն ալքօլամոլութիւնն է զոր այսօր առաջ եկած է ուրիշ խեղ մ'ազդակներու ներգործութեան տակ։ Օրինակի համար, պաղ բաներ ուտել կամ խմելով, տրովահի վրայ իյնալով կամ սրտիտամոլութեան երեւէն։ Ուղեղն ալ այսպէս է։ Նախապէս ալքօլացեալ ուղեղ մը երբ այս ու այն ազդեցութեանց տակ չարունակ մնայ, օրինակի համար մտածում, գործերու անյաջողութիւնք, ևն., այն ատեն նախապէս ալքօլացեալ ուղեղն անմիջապէս իր ինքնութիւնը կ'կորսնցնէ ու վայրկենական մոլագարութիւն մը, կա՛մ մարդասպանութեան կա՛մ անձնասպանութեան կ'մղէ ենթական։ Այս կարգէն է ահա Յակոբի պարագան ալ։ Ահա տխուր պատկեր մը ալքօլամոլի կեանքէն որ կրնայ մեզ ամէնուս ալ ճշմարիտ դաս մը ու միանգամայն օրինակ մ'ըլլալ։

ՏՔԹ. Տ. ԱԼԼԱՀՎԷՐՏԻ ՈՐԴԻ

ՊԱՅՄԱՆՔ "ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ"Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ	ԲԱԺՆԵԳԻՆ	6	Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	»	3	»
ԵՌԱՄՍԵԱՅ	»	1½	»
ՏԱՐԵԿԱՆ	» ՀԱՍՏ ԹՈՒՂԹԻ ՎՐԱՅ	7	»
ՁԵՌՔ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ		20	փր.
ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԲՈՍՏ—ԼՕՔԱԼԻ		18	Ղ.Տ.
ՏԱՐԵԿԱՆ	» »	7	Մէճ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ		24	Ֆր.
»	ՎԵՑԱՄՍ. 18, ԵՌԱՄՍ.	9	»
»	ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՏ ԹՈՒՂԹՈՎ	40	»
	և ամէնօրեայ [illegible]		

Օսմ. լիրան 108 ղրշ.— Անգլ. լիրան 119 ղր.—20 ֆրանքն 94½ ղր. են։

[illegible] 55 ղրշ.ին [illegible]

Նոյն պայմանօք Կ. Պոլսոյ և Գաւառաց համար ԱՆԾԻՐ։ ՄԻՇՏ ԿԱՆԽԻԿ

Նամակի փոսլ կ'ընդունինք՝ 20 հատ 1 ղրշ.ինոց բոստայի փոսլը 20 ղրշ.ի հաշուով, և մի միայն ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

Հասցէի փոփոխման համար՝ անհրաժեշտ է ղրկել երկու ղրշ., նամակի փոշտով։

Բոստայի ծախքը մեր վրայ է, Բոստ—Լօքալէն զատ։ Իսկ դրամին առաքման ծախքն և ամբողջ պատասխանատուութիւնն բաժանորդին վրայ են։

Չէքերուն և Փօս''գրերուն վրայ, պէտք է որ առաքողն ինք փակցուցած ըլլայ 20 փարայի օրինական դրոշմը։ Առա թէ ոչ երեք թերթ պակաս կ'ղրկուի։

Նամականի, մասնաւորապէս կամ գրատէն ղրկուած [illegible] պէտք է [illegible] ըլլան [illegible]։ Առա թէ ոչ չեն [illegible]։ [illegible]

Պոլսոյ և գաւառի մէջ, ա՛ն վճարում ներ միայն վաւերական են որք կ'ըլլան ի փոխարէն Տպարանիս պաշտօնական թղթին ստորագրուած Տնօրէնէն, ու կնքուած Լրագրիս աւինական կնիքով։

Թերթս ԹԻՒՐ կ'ղրկուի ամէն անոնց որ վերջացրեալէն տարրեր տեղով հասցէն ըլլան իրենց գրեան գինեմերը։

Բաժանորդ գրուելու և դրամը ղրկելու ամէնէն դիւրին կերպն է՝ մանտա—պօստ մը առնել, որուն բոլոր ծախքն է 20 փարա մինչեւ 100 ղրշ.։ Նամակ գրելու պէտք չկայ։ Բաւ է մանտա—պօստին կտրօնին ետեւն նշանակել բաժանորդին անունը, հասցէն, թուականը ու գումարը։ Դրամը մեզ կը հասնի, և թերթը կ'ղրկուի, անվրէպ։

Աղքատիկ յանձնարարութիւնք ՉԻՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՐ։ Զնորհգուած բաժանորդութեանց ՕՐՆ ՕՐԻՆ կ'դադրին, ծանօթ թէ անծանօթ, որք' ալ պատահին։

Գաւառացի բաժանորդները չեւ կ'ընեն ուրեմն եթէ կանխաւ հասցնեն բաժնեգինը, կամ Կ. Պոլսոյ մէջ մէկը գտնեն որուն գիմեն պայմանաժամին։

Գործակալաց պատասխանատու են իրենց ներկայացուցած բաժանորդներուն համար։ Ծերքեր գանձելիքնին չեն տուած թերթին աւարտմը, բռնած պայմանաժամին իրենց մէ կ'պահանջուի։

Հին թիւերը առժամանակի գնով չեն ծախուիր։

Չտպուած ձեռագիրները ետ չեն տրուիր։

ՊԱՏԱՀԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՈՒ ՆԱՄԱԿԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ կ'յիչեցնենք թէ իրենց նամակներուն կամ յօդուածներուն տակը պէտք է իրական ստորագրութիւնը դրած ըլլան, որովհետեւ ծածկանունով, յարմարցուած ստորագրութիւնով կամ լոկ սկզբնատառերով՝ ո եւ է գրութիւն չենք հրատարակեր։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱԶԴ.—Հարիւրէն 4 քօնսօլիտէ փոխառութեան Օսմ. պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կ'ծանուցուի թէ Սեպտ. 1/14էն աւարտած 31 թուակիր կտրօնին, ինչպէս նաեւ 1/14էն աւարտող 31 թուակիր կտրօնին, ինչպէս նաեւ 1/14 Օգոստոսի վերջին թիրաժին մէջ ամորթի եղած թուղթերուն վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Կ. Պոլսոյ, Բարիզի եւ Լոնտոնի կիշէներէն ու Պերլինի մէջ Գ. Ս. Պլէյխրէօտէրի կողմէ, Սեպտ. 1/14էն սկսեալ։

Կ. Պոլիս, 4 Սեպտ. 1905 13—8

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ռումէլիի երկաթուղիներու պարտաթուղթերուն 214րդ վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի 1905 Սեպտ. 15/28ին, ճիշդ կէս օրին, Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան կեդրոնատեղին, հրապարակաւ և Օսմ. Կայս. Պանքային մասնակցութեամբ։

7/20 Սեպտ. 1905 5—4

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐԸ

Պատկերազարդ Աշխարհագրութիւնք

1. Տարր. Դասընթացք	Գին	2.50
2. Միջին	»	4.
3. Բարձր.	»	6.
5. Օսմ. Պատմ. (Միջ. և Բարձր.)	»	2.50

Զեղչ % 30 կանխիկ

Կեդրոնատեղի՝ Կ. Պոլիս, Ջիւմպիւլլիւ խան, Փափազեան Միհրան էֆ.ի գրատունը։ 8—5

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՐ ՇԱՀԱՆԷ

1 նումերօյը ֆէս՝ տուզինասը 75 ղրշ։

2 նումերօյը ֆէս տուզինասը 70 ղրշ.։

3 նումերօյը ֆէս՝ տուզինասը 65 ղրուշ։

Էլ զաւաֆ ֆէս՝ տուզինասը 75 ղրուշ։

Բիւսկիւլ՝ ատէտի 40 փարա։

Խազինէի Խասսար Շահանէճէ միւպայաա օլունմաճագ ֆէս վէ բիւսկիւլ լիրա հիւզ ղրուշ հիսապիլէ պալատէ հիւրէնէ մուհարրէր ֆիյաթլա Թալիպի էօհթէժինալ օլուպ մահը հալը բուժմինին օնէօրթինճի չարշէնպէ կիւնիւնէ գատար հիւզաէ իւչ թէնզիլի պիրգապալ մէզքիւրէտէ իհալէի գաթիյէտինին իճրասը մուգառրէր պուլունմուշ օլմաղըլա թալիպ օլանլարըն թէմինաթ աքչէսիլէ վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւսթաճիպէն հէյմը մէզքիւրտէ նիհայէթ սաաթ օնա գատար Խազինէի ճէլիլէի միւշարիլէյհայա կէլմէլէրի.

Ֆի 11 Իյլուլ 321 3—2

ՌՈԲԸՐԹ ԳՈԼԷՃ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 1/13էն։ Կարգադրութիւններ եղած են վաճառականական ուսումը բարձրացուած կատարելութեամբ աւանդելու համար։ Վարժարանիս մասնաւոր բժիշկը՝ ուսանողներու առողջութեան, մարմնամարզներուն և խաղերուն, ինչպէս նաեւ վարժարանիս ընդհանուր առողջապահական վիճակին վրայ կ'հսկէ։ Մարմնամարզի նոր և գեղեցիկ մասնաւոր շէնք մը կառուցուած է նորոգապէս, իր մէջ ունենալով մարմնամարզի ամէն տեսակ գործիքներ, վերջին դրութեանց համաձայն։ Երկու տարիէ ի վեր բացուած է նաեւ փոքր տղոց յատուկ նոր շէնք մը, ուր կ'ընդունուին մինչեւ 10 տարեկան աշակերտներ։ 25—23

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ 1906 ՏԱՐԻՈՅ

352 էջ. 10 պատկեր որբանոցի. մաքուր տպագրութիւն. տոկուն կազմ։ Համառօտը 128 էջ և 37 էջ յաւելուածով 1 ղր. ընդարձակը 352 էջ և 261 էջ յաւելուածով 3 ղր., ոսկեզօծ լաթակազմը $7\frac{1}{2}$ ղր. կ'ծախուի ամէն գրատան մէջ ի Պոլիս և ի Գաւառս։ Կեդրոն. Մատթէոսեան Տպարան։

Բովանդակութիւն.— Տօմարական գիտելիք և Օրացոյց. Օսմ. Կայսրութեան Ինքնակալք. Պաշտօնատարք. Հոգեւոր Պետեր. Երկիրներ. Գաւառներ. Երկաթուղիներ. Թղթատարութիւն և Հեռագրութիւն։ Կրթական. Ս. Հայրապետէն երկու ընտիր քարոզներ. Եզիշէ Եպս. Դուրեանէ 3 Երգ. Մելքիսեդեկ Եպս. Մուրատեանէ 1 Երգ։ Բարոյական 20 կտոր. ընտանեկան 30. բժշկական. տնտեսական դեղարան 25. տնական հիւանդապահութիւն. Առողջապահական Բերական. Ուսուցչական. Հարցարան 45 հարցերու պատասխան. Գիտական 20 կտոր. Պատմական 4. Երկրագործական 16. Կենդանաբանական 1. Վիճակագրական ծախ բաժին. Զուարճալիք. Մրցանակաւոր 15 խնդիրներ. ծանուցումներ։

Փութալ գնել և օգտուիլ։ 20—16

Cognac Grec — Camba d'Athènes

ՀԻՆ ՔՕՆԵԱՔ ԳԻՆԻԻ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ

ՀԵԼԼԷՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷՆ

Շիշին վրայ պահանջել հելլէն ելմտական պաշտօնատան պաշտօնական պիտակը։ 50—25

ՆԱՄԱԿԻ ԿՈՆՈՑ ԿԱՄ ԾՕՆՈՑ ԲՈՒՔ — և ո՛չ թէ Սէնէտի կամ Իլմուխապէրի բուլ— ղրկել կ'խնդրուի անոնցմէ որք փոքր գումարներու համար Նախաձեռն կ'սկսին տակաւին բուլ ղրկել. [illegible] Բազմահանէի [illegible] ծախուին, և [illegible]։

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

COMPAGNIE ROSSIA A ST PÉTERSBOURG

1881 Մարտ 20ի Կայս. Իրաւամբ արտօնեալ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեդերբուրկ

Ընկերութեան պարտոնը, Մեծ Մորսքայա 37

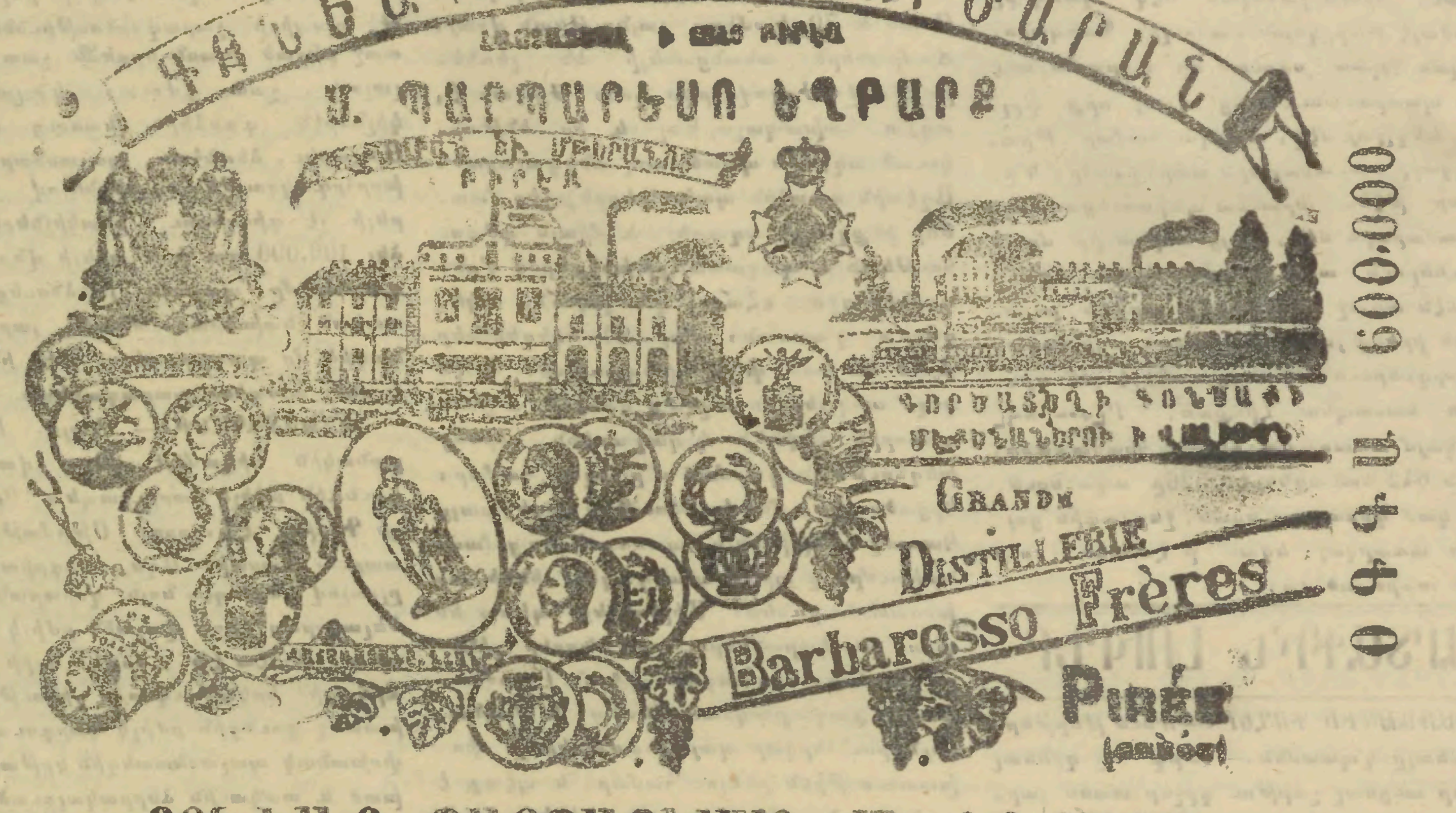
Դրամագլուխը ամբողջովին վճարեալ	10,666,666 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար աւելի քան	149,852,000 »
1904ի հասոյթը	64,553,000 »
1881էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է	355,840,000 »

Ընկերութիւնը շատ նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ հրդեհի, փոխադրութեանց վտանգներու, ամէն տեսակ արկածներու դէմ և կեանքի վրայ։ Նաեւ համարքութեանց արկածներու դէմ ցկեանս թոշակի ապահովագրութիւն, երկաթուղիով և չոգենաւով ճամբորդութեանց արկածներու և պատկերներուն կոտրելուն դէմ են։

Իսկ Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Աղաբեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա

Տնօրէն Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ

20—4

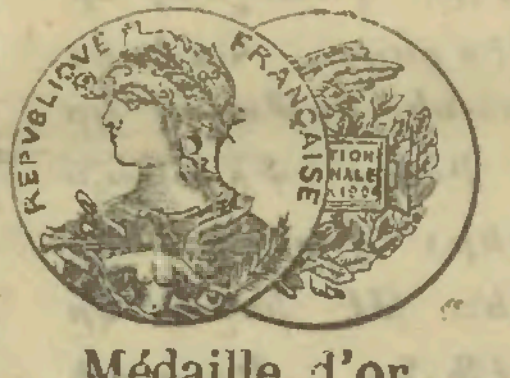
ՔՕՆԵԱՔ ՊԱՐՊԱՐԵՍՕ Մ. ԵՂԲԱՐՑ

Պարպարէսօ Մ. Եղբարց յունական քօնեաքը զուտ խաղողի արտադրութիւն է որուն ձարտարարուեստական հսկայ գործարանն հիմնուած է 1840ին և փոխանցուած է իրենց հօրմէն։ 1875 և 1888ի յունական ցուցահանդէսը, 1889 ի Բարիզի, 1894ի Շիքակոյի ամերիկեան, 1895ի Պօրտօի և 1900ի Բարիզի մեծ ցուցահանդէսները միահամուռ հաստատած են որ Պարպարէսօ Մ. Եղբարց ժամանակաւոր պատրաստած քօնեաքը թէ' հին է թէ' ընտիր և ի հաստատութիւն՝ վարձատրած են պաշտօնական մրցանակներով, նոյնը կ'հաստատեն նաեւ մեծահռչակ բժիշկներու և ցիմիագէտներու վկայութիւնք։ Պարպարէսօ Մ. Եղբարց քօնեաքին որպէս ուրիշ բաղկացութիւ վկայագիրներ աւելորդ է յիշել, [illegible], մրցանակներուն նախանձը գրգռելու չափ։

Սոյն [illegible], բռն հիւանդաց համար բնաւ չունեցող [illegible]։

Մենավաճառներ պատիւ) Արթար Եաղլ Մ. Փրինք
) [illegible] Ն. Վէհ. Յունաստանի Թագաւորին 50—5

Ամէն յանձնարարութեան համար դիմել, Առ Գ. ԱԲԱՆԱՍ Մ. ՔԱԼՕԵՐԻՍՊԻ Կ. Պոլիս. Ներկայացուցիչ Թագաւորի [illegible]

Médaille d'or

NEURODYNAMOGENE

ՋՂՈՒԺԱՒՈՐԻՉ

Médaille d'argent

Դեղագործ Լազարիտէսի ՆԵՒՐՕՏԻՆԱՄՕԺԷՆՆ ընդունուած է Առողջապահական բարձր Խորհուրդին կողմէ, արտօնուած է գործածուելու Կայս. Բժշկական Վարժարանին կողմէ, արժանացած է 1903ին Աթէնքի Արուեստահանդէսին արծաթ մետալին, և 1904ին [illegible] մէջ տեղի ունեցած ձարտարարուեստական ցուցահանդէսին ոսկի մ[illegible]ին։

Այս դեղը լաւագոյն զօրաւորիչն է ջիղերուն, հանգստաւէտաւութիւն կ'պատճառէ գործարանաւորութեան, և մասնաւորապէս կ'բուժէ ջղային հիւանդութիւնները, նեվրասթենիա, նեվրոզ, ստամոքսային ցաւեր, ծիւրս, ... մը, ևն.։ Կ'վերականգնեցնէ ջղային բջիջները, կ'ուժաւորէ տկար ջիղերը, կ'կանոնաւորէ քունը, ... դէմ զօրաւոր դարման է, վերջապէս, ամէն հասակէ այրերու և կանանց համար պատուական կենսաւորիչ մ'է։ Մեր քաղաքին առաջնակարգ բժիշկները ՆԵՒՐՕՏԻՆԱՄՕԺԷՆԸ կ'յանձնարարեն իր ազդու չելի յատկութեանց համար, իբր ազդու դարման վերոյիշեալ տկարութեանց։ ՆԵՒՐՕՏԻՆԱՄՕԺԷՆԸ կ'ծախուի Պոլսոյ ամէն դեղարաններու մէջ, և մասնաւորապէս Բերա, Մեծ Փողոց, Կալաթա Սէրայի կից Մ. Լազարիտէսի դեղարանն և Պոլիս, Պահչէ գաբու Գասապեան դեղավաճառատունը։ Ընդհ. վաճառատեղի՝ Պոլիս, Ճէլալ Պէյ խան, Թիւ 20։ Գին ամէն մէկ շիշի՝ 12 ղր.։

Գործածութիւն.—Զափահասներու համար մէկ խոշոր դգալ ամէն ճաշէ վերջ, իսկ պզտիկներու համար՝ 1 խահուէի դգալ։ 50—48

ԴԺՈՒԱՐԱՄԻԶՈՒԹԻՒՆ

Այս հիւանդութիւնը ընդհանրապէս ծերերուն կը պատահի։ Հիւանդը սոսկալի կը տառապի ստորին որովայնովը. յաճախ ցաւով կը միզէ եւ մէզը հակիթի ճերմկուց կը պարունակէ. առողջութիւնը կը խանգարի եւ չատ անգամ զօրաւոր տենդ մը կ'ունենայ։ Այս հիւանդութեան դէմ իբրեւ միակ հիմնալի դարման կ'առաջարկենք գործածել ԲԼԷՐԹԱՆԻ ԽՍԱՆՍ ՏԸ ԹԷՐԷՊԱՆԹԻՆԻ ԲԷՐԼԸները։

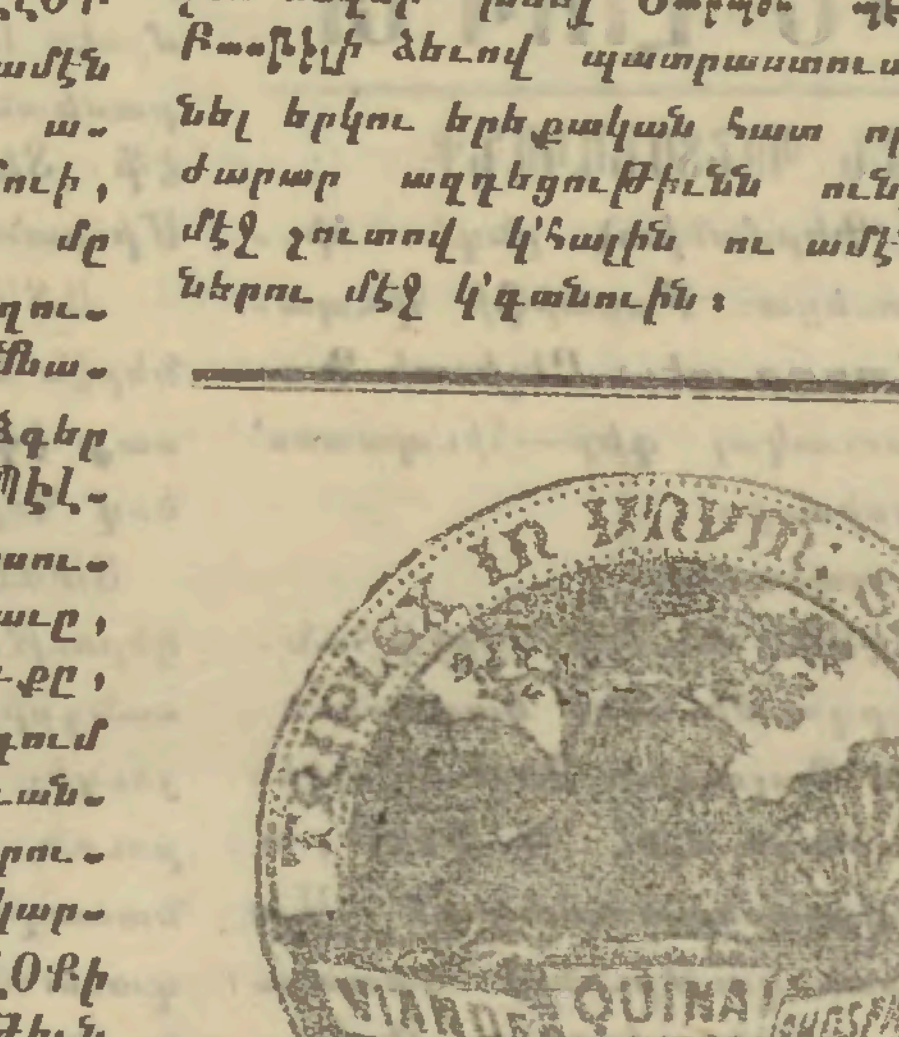
ԲԼԷՐԹԱՆԻ ԽՍԱՆՍ ՏԸ ԹԷՐԷՊԱՆԹԻՆԻ ԲԷՐԼԸներէն 3—4 հատը կը բաւեն արդարեւ քանի մը վայրկեանի մէջ անհետացնելու՝ ամէնէն տառապեցնող կէս-գլխու ցաւերը եւ ամէնէն ցաւագին ջղային պրկումները՝ ո՛ւր որ ալ ըլլայ անոնց կեդրոնը, գլուխը, անդամները, կողերը եւայլն։ Ուրիշ դեղերէ աւելի արագաբար, վստահօրէն եւ առանց ցնցումի. կը բուժէ նաեւ նոյն իսկ ամէնէն զօրաւոր միզանցքաբորբոքումները ու դժուարամիզութիւնները։

Բարիզի Բժշկական Ակադեմիան վաւերացուցած է այս դեղին պատրաստութեան կերպը, ինչ որ ամենամեծ տոտղոս մըն է զայն յանձնարարելու համար հիւանդներու վստահութեան։ Կը ծախուի բոլոր դեղարաններու մէջ, շիշը 2 ֆրանքի։ 16—9

Ց. Գ. Շփոթութիւններէ զերծ մնալու համար, պահարանին վրայ գործատունին հասցէին ուշադրութիւն ընել. Maison L. Frere, 19, rue Jacob, Paris

ԱՂԻՔԻ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԱՌԱՊՈՂՆԵՐՈՒՆ

Աղիքի և ստամոքսի ամէն տեսակ հիւանդութիւններուն ամէնէն ծանրը, յամառը, հինցածն ու տարիներով անխնամ մնացած ըլլալուն համար անբուժելի հռչակուածն իսկ մէկ քանի շաբաթուան մէջ կարելի է հիմնապէս բուժել, ամէն ճաշէ վերջ գաւաթ մ'աղէկ ջուրի մէջ երկու կամ երեք թէյի դգալ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔ խառնելով ու մէկ կամ երկու անգամէն խմելով։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔը խիստ ախորժահամ փոշի մ'է որ դիւրաւ կ'խմուի, ստամոքսին հաճելի քաղցրութիւն մը կուտայ, ախորժակը կ'սրէ, մարսողութիւնը կ'դիւրացնէ և պնդութիւնը հիմնապէս անհետացնելով՝ ճաշէն վերջ չի ձգեր որ ստամոքսը ծանրանայ։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔ հիմնապէս կ'բուժէ դժուարամարսութենէ առաջ եկած կէս գլխու ցաւը, ստամոքսի թթուիլը, սիրտ խառնուիլը, և ստամոքսի ու աղիքի ջիղերէն ծագում առած ամէն ծանր ու անտանելի հիւանդութիւններն և գլխաւորապէս փորհարութիւնը, Թոնը տուտը և ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔի մասին մեր գրածները չափազանցութիւն չեն, հիւանդը զայն առաջին անգամ գործածած օրէն իսկ անոր բարերար ազդեցութիւնը կ'ստանայ, հետեւաբար երբ ձեր ստամոքսին ու աղիքներուն մէջ թեթեւ անհանգստութիւն մ'զգաք, անմիջապէս պէտք է մաս մ'առնէք Շարպօն պէլլօքէն, որ չուտով պիտի բուժէ զայն։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔը առանց աւրուելու և ազդեցութիւնը կորսնցնելով կրնայ երկար տարիներ պահուիլ, գործածութիւնը միշտ առողջութեան կ'նպաստէ և որչափ ալ մեծ քանակութեամբ առնուի, երբեք չի վնասեր։ Բարիզի բժշկական Ակադեմին մասնաւոր փորձերով, տեսնելով որ միւս այս կարգի դեղերուն անզօր մնացած պարագաներուն, Շարպօն պէլլօքի չնորհիւ հազարաւոր յուսահատ հիւանդներ հիմնական բժշկութիւն գտած են, վաւերացուցած է զայն և մասնաւորապէս յանձնարարած է անոր գործածութիւնը ստամոքսի և աղիքի ամէն տեսակ հիւանդութիւններու և գլխաւորաբար պնդութեան համար. ինչ որ ամենէն մեծ երաշխաւորութիւն մ'է հիւանդներուն՝ զայն վստահութեամբ գործածելու։ Կ'ծախուի ամէն դեղարաններու և դեղի մթերանոցներու մէջ։ Կեդրոնատեղին է Բարիզ ժագօբ փողոց Թիւ 19 Լ'ֆրէր տունը. Կեղծերէն զգուշանալու համար չիշերուն պիտակին վրայ Պելլոք անունը պէտք է փնտռել. որովհետեւ կեղծերը ստորին նիւթէ պատրաստուած ու փոխանակ օգուտի վնաս կ'պատճառեն։ Անոնք որ փոշի վիճակին մէջ չեն ուզեր խմել Շարպօն պէլլօքը կրնան Բաստիլի ձեւով պատրաստուածներէն առնել երկու երեքական հատ որք նոյն բուժարար ազդեցութիւնն ունին և բերնի մէջ չուտով կ'հալին ու ամէն դեղարաններու մէջ կ'գտնուին։ 32—3

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

Վիալի գինին որ Քինքինայի, մսի հիւթէ, ֆոսֆաթ տը շօ է կազմուած ու ամէնայէն զօրաւոր զօրացուցիչն է։ [illegible] ամէնէն աղէկ դեղը է որ կ'բուժէ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] մէջ [illegible]։ 50—28

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

ԴԵՂԵՐԸՆ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ ԿԱԶԷՕԶԻ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ

Բարիզի Լը Բէրտրիէլ (Le Perdriel) գործարանը կազէօզի վերածած է բազմաթիւ դեղեր, որոնք հանրածանօթ են էֆֆէրվէսան (effervescent) փրփրացող, եռացող անուամբ։ Այս էֆֆէրվէսան դեղերը կազէօզի նման կ'եռան, կ'փրփրին ջուրին մէջ և կատարելապէս կ'հալին զորս հիւանդները կ'խմեն իբր օշարակ, առանց զզուանք կամ լեղի համ զգալու։ ԷՖՖԷՐՎԷՍԱՆ գրութեամբ դեղերն իրենց բնական ազդեցութիւնը լիովին կ'պահեն եւ չուտով կ'ազդեն հիւանդին վրայ։ Լը Բէրտրիէլի կազէօզի (էֆֆէրվէսան) վերածած բազմաթիւ դեղերուն գլխաւորներն հետեւեալներն են.

Աւազի, քարի և լեարդի (գարաւէլ) հիւանդութեանց և ալպիւմինի համար։

Կայծուածի, հինցած յօդացաւի (ռոմաթիզմա) և այս կարգի հիւանդութեանց համար։

Ցօդախտի և ոսկրներու, գլխու Ս[illegible] ցաւերուն և ռոմաթիզմներուն համար։

Ամէն կարգի ջղային հիւանդութեանց տկարութեան և դժուարամիզութեան համար։

Հինցած տենդի, ջերմի (սըթմա) Ս[illegible]] և կէս գլխու ցաւի համար։

Լը Բէրտրիէլի էֆֆէրվէսան դեղերը Վիշիի, Քոնթրէքսէվիլի և Վիթէլի հանքային ջուրերուն տեղը կ'բռնեն կատարելապէս և առանցմէ չատ աւելի ազդու, ախորժահամ և մարսեցուցիչ են։

Լը Բէրտրիէլի էֆֆէրվէսան դեղերը կը ծախուին ամէն մեծ դեղարաններու եւ մթերանոցներու մէջ։ 50—17